

Siden er redigeret/layoutet af:
Ole Friis Larsen/Kaspar Busch

Vestegnens vilde, glemte og gemte natur fredet

Natur- og Miljøklagenævnet har fredet den sidste brik i et netværk af moser på Københavns vestegn. Der er dermed etableret en samlet spredningskorridor for dyr og planter knyttet til søer, ær og moser.

NATURFREDNING

THOMAS FÆRGEMAN

Søen er helt stille på denne regnfulde decemberdag. Landskabet omkring os er umiskendeligt præget af intensivt landbrug. Talrige hochsitzer vidner om, at jagt er en yndet sport her i området. Kun en svag susen fra en motorvej minder os om, at vi er på Vestegnen. Pludselig lyder der nogle høje klask, og der er tydeligt røre i vandet på den anden side af, hvor vi står. »Det er gedder!«, udbryder fotografen begejstret.

Han er ivrig lystfisker. I dag er han dog kun bevæbnet med kamera - og godt det samme, for søen ved Nybølle er i privat eje, så det er ikke tilladt at hverken fiske eller jage uden ejerens tilladelse.

Til gengæld er naturen nu beskyttet i klasse A, efter at Natur- og Miljøklagenævnet har sat det absolut sidste punktum i en fredningssag, der har været rigtig mange år.

»Med fredningen af Katrinebjerg Enge og Nybølle A er der sat endelig fed streg under beskyttelsen af alle de mange fine naturperler mellem Ledøje, Vridsløsemagle, Sengeløse og Herringløse, som til sammen udgør Vestegnens Moser vest for København. Vi er bare så glade for, at den unikke naturarv så tæt på hovedstaden

får lov at overleve«, siger Jørgen Bengtsson, der er formand for Danmarks Naturfredningsforening (DN) i Egedal Kommune.

Han har været dybt involveret i fredningssagen sammen med kollegaen Carsten Vestergaard, der er formand i Høje Taastrup. Nybølle A udgør nemlig kommunegrænsen.

»Det afgørende vigtige ved fredningen er, at vi får lavet en plejeplan, så man kan holde moserne åbne for tilgroning og sikre, at naturen får den plads, den skal have. Vi har i Vestegnens Moser sjældne planter som melet kodriver og rust-skæne, vi har haft odder, og vi har ekstremrikgrø - alt sammen sjældne og rigtig spændende natur«, siger Carsten Vestergaard.

10 år undervejs

Som en af de sidste vigtige handlinger inden nedlæggelsen af amterne i 2006 rejste Københavns Amt sammen med DN fredningssager for en lang række af Vestegnens Moser og ær. I de mellemliggende år er fredningerne blevet gennemført en efter en trods stor modstand fra mange lodsejere, som ønskede, at områderne skulle forblive åbne og glemte. Efter 10 års forhandlinger kan Københavns Amts oprindelige plan for Vestegnens Moser nu endeligt afsluttes.

»Katrinebjerg Enge er den sidste brik, der faldt på plads i samlingen af fredede naturperler i Vestegnens Moser. Det betyder, at den nødvendige naturpleje af de unikke biologiske interesseområder nu kan sættes i gang. Det betyder også, at der nu er sikkerhed for, at dyr og planteliv fortsat kan spredes mellem de mange fine moser«, siger Jørgen Bengtsson.

Spor fra fortiden

Fredningen omfatter 118 hektar, hvoraf 47 hektar allerede var omfattet af to gamle, men utidssvarende fredninger - utidssvarende, fordi de ikke giver mulighed for at lave aktiv naturpleje.

Vestegnens sammenhængende net af

TRÆRUIN. Døde træer er et vigtigt bidrag til mangfoldigheden i vestegnens fredede moser. Foto: Lasse Kofod

moser og ær er et grønt vidnesbyrd om sidste istids store gletsjere. Da de smeltede, efterlod de vandfyldte lavninger, som har været med til at forme landskabet med dets mange ær og moser, der ligger som perler på en snor: Nybølle A, Høve A, Spang A, og moserne Vasby Mose, Sengeløse Mose, Porsemosen og Tysmosen.

De er langsomt groet til hen over tusinder af år og har udviklet sig til de nuværende lavmoser, fortæller Carsten Vestergaard: »Vestegnens flade landbrugsland gemmer på disse fantastiske små perler, som man skal være lokalkendt for at finde midt i 1950'erne - men i 1978 var der en sø. Med denne sidste fredning har vi været med til at sætte fokus på områderne og fremover givet mulighed for langt bedre naturpleje og adgang til områderne end tidligere«.

Oprindelig var egnen dækket af skov, men allerede i oldtiden blev skoven ryddet for at skabe plads til det landbrug, der i de følgende årtusinder kom til at sætte sit præg på egnen. Det var den gode jord, de fede enge ved de mange ådale, mosernes tørv og fra middelalderen også nærheden til det københavnske marked, der udviklede Vestegnen til hovedstadens spisekammer og leverandør af tørv. Flere steder er der synlige spor efter hundreder af års tørvegravning.

Et hår i suppen

Søen, vi står ved, er en gammel grusgrav. Det fortæller Evy Qvistgaard, som ejede den nærliggende Holmagergaard sammen med sin mand fra 1978 til 2011. På luftfotos kan man se, at der var marker midt i 1950'erne - men i 1978 var der en sø, der til gengæld ikke er forbundet med den nærliggende Nybølle A. »Der var ikke meget vand i søen i 1978, men siden da er den vokset«, siger Evy Qvistgaard, som også betyder, at »der er blevet skudt mange

ænder gennem tiden i den sø«.

Den nuværende ejer af Holmagergaard hedder Thomas Armung. Han er som udgangspunkt glad for fredningen, men kan også se, at nogle landmænd efterhånden bliver underlagt mange begrænsninger: »Selv har vi kun et positivt forhold til, at området er fredet, men jeg kan godt have ondt af nogle af mine naboer, som ud over fredning er ramt af randzoner og beskyttelseszoner omkring vandboringer«.

Carsten Vestergaard fra DN i Høje-Taastrup kan også finde et hår i suppen, for nok er fredningerne utvivlsomt en stor fordel for naturen. Til gengæld er de fredede områder generelt svære at komme ned til: »Det er nogle lidt skjulte fredninger, og der er ikke rigtig gode adgangsveje. Man er typisk nødt til at gå ud samme vej, som man kommer ind. Der mangler gode stisystemer«.

Der etableres dog noget ny sti i forbindelse med fredningen, når plejeplanen bliver udarbejdet.

thomas.faergeman@pol.dk

► FREDET VESTEGN ► OPLEV OMRÅDET

Sådan finder du Katrinebjerg Enge og Nybølle A. Der er flere veje ned i området. Et godt sted er i Nybølle. Det er en landsby, der ligger vest for Ledøje og nord for Smørum på Vestegnen.

Skrat over for Holmagergaard på Nybøllevvej 69 er der en lille parkeringsplads. Herfra går du 750 meter ad markvejen - husk, at der er offentlig adgang til fods ad markveje, men lad bilen stå.

Det går lidt opad til at starte med; når du har passeret gravhøjen Olehøj, går det nedad til søen, som ligger helt centralt i fredningen. **Hvis du har mod på det**, kan du gå rundt om søen. Husk i så fald gummistøvler.

Varmen accelererer i Arktis - isen holder stand

Tabet af is i Grønland var overraskende lavt 2013-2014, viser ny rapport. Sendeudstyr på sæler skal nu gøre forskerne klogere.

KLIMAEÆNDRINGER

MICHAEL ROTHENBORG

Den globale opvarmning slår fortsat mest igennem i Arktis, hvor temperaturen stiger med dobbelt så hurtigt til andre steder på kloden. Men samtidig mistede Nordpolen og Grønland slet ikke is i samme takt i 2014 som i nogle af de foregående år.

Dette paradoks fremhæves i det nye 'Arctic Report Card 2014' fra den amerikanske administrations hav- og luftorgan NOAA (National Oceanic and Atmospheric Administration).

»I 2014 var der små stigninger i alderen og tykkelsen på havisen i forhold til 2013«, står der blandt andet i NOAA-rapporten.

Samtidig aftog tabet af Grønlands indlandsis drastisk - fra 474 milliarder tons i rekordåret 2012 til blot 6 milliarder tons i perioden juni 2013-juni 2014.

Begge indikatorer lå således langt bedre end i 2012, der også havde negativ rekord på afsmeltning af havis.

Klimaforskningen er fuld af denne type paradokser - der dog som regel kan delvis forklares ved, at der stadig er naturlige udsving i vejret fra år til år. Derfor skal man se på de langsigtede tendenser i fler-

► FAKTA

► HOT HOT I 2014

2014 var det varmeste år, siden målingerne begyndte, i både Danmark og Europa. **De foreløbige data** fra bl.a. NOAA tyder på, at 2014 også vil blive det varmeste på verdensplan. **Den hidtidige rekord** er på ca. 14,5 grader; i 1998, 2005 og 2010. **14 af de 15 varmeste år** er forekommet efter årtusindeskiftet.

årige perioder. NOAA påpeger da også, at Arktis, siden observationerne begyndte i 1979, i gennemsnit har mistet 13,3 procent havis per tiår, og at de otte laveste niveauer er forekommet fra 2007 til 2014.

Sæler kan komme tæt på iskanten

Men der er stadig data, der vanskeligt lader sig forklare, medgiver den danske klimaforsker Sebastian Mernild. Han er klimaforsker ved Center for Scientific Studies, Chile, specialist i afsmeltningen fra Grønlands Indlandsis, og mystificeret over det lave tal i NOAA-rapporten.

»Hvis vi skal blive bedre til at bestemme fremtiden for isen, skal vi forstå nutiden, dens processer og variationer bedre. Og vi arbejder stadig med at prøve at forstå, hvorfor perioden fra juni 2013 til juni 2014 kun havde et tab på 6 milliarder tons; meget atypisk i forhold til tendensen siden 2003«, siger Mernild.

Han understreger, at det samlede tab af is er et resultat af tre faktorer: ikke kun afsmeltningen om sommeren, men også såkaldt sneakkumulation om vinteren - altså hvor

meget ny sne der falder og lægger sig oven på isen. Og så produktionen af isbjerge.

»De foreløbige data peger i retning af, at sneakkumulationen i vinteren 2013-14 var højere end normalt«, siger Sebastian Mernild.

Den største usikkerhedsfaktor har hidtil været produktionen af isbjerge, blandt andet fordi man ikke hidtil har kunnet måle temperatur og andre data tæt nok på iskanten: Mennesker kan dårligt komme derud, og stiller man instrumenter op, glider de i havet, når gletsjerne kælder isbjergene.

Men nu har Mernild sammen med kolleger fra New York University og Naturinstituttet i Nuuk sat måleudstyr med sendere på 14 sæler i de to isfjorde, Ilulissat og Sermilik - og sammenlignet de målinger med resultater fra avancerede computer-simuleringer.

»Sælerne kan komme helt tæt på iskanten, og udstyret måler blandt andet vandtemperatur, dybde og position. Ud fra de data vil vi være i stand til at forstå, hvad der sker på og omkring selve isfronten med hensyn til afsmeltning, isbevægelse med mere. Det kan også forbedre vores modeller«, forklarer Mernild.

Varme gav kulde og storm sydpå

NOAA's rapport nævner en anden markant følge af den kraftige temperaturstigning i Arktis. Vintermånederne i 2013-2014 havde op mod 10 grader højere gennemsnitstemperaturer i Alaska, men varme jetsstrømme var så med til at drive polarluften sydpå, så Nordamerika og en del af Rusland oplevede gennemsnit, der var fem grader lavere.

I Danmark og resten af Skandinavien var konsekvensen en meget stormfuld vinter - blandt andet med stormfloden efter Bodil - lune temperaturer, og et forår, der flere steder kom 3-4 uger tidligere end normalen.

michael.rothenborg@pol.dk